

S.M.M.M'lerin Finansal Okuryazarlık ve Finansal Tablo Okuryazarlık Düzeyinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma: Tunceli ve Elazığ Örneđi¹

Aysun SANDAL² ve Zülkif YALÇIN³

Öz

Günümüz gelişen ekonomisine adapte olmak adına fikir kirliliğiyle yanlış bilgi sahibi olmamak için finansal ve finansal tablolar hakkındaki terimleri bilip, bu terimlerin finansal piyasaya etkilerini çözümleyip, işletmelere ayna tutmak bir zorunluluk haline gelmiştir. Bunun yanında finansal farkındalığın oluşması işletmelerin özenli ve gerekli finansal donanıma sahip olan, finansal tabloları okuma kabiliyeti gelişmiş, muhasebe ile ilgili işlemlerini yürüten S.M.M.M. açısından duyarlılığın yüksek olmasıyla ilişkilidir. Bu bağlamda S.M.M.M. ekonomi açısından dağarcıklarında yer alan kuramların gerçeklikleriyle yüzleşmeleri hem kendilerini geliştirmeleri için hem de verdikleri hizmeti doğru bir şekilde aktarmaları için önemlidir. Bu bağlamda bu çalışmanın amacı; Tunceli ili ve Elazığ ilinde bulunan S.M.M.M.'lerin finansal ve finansal tablo okuryazarlık düzeylerini ölçmeye çalışmaktır. Bu çalışmayı yaparken özellikle finansal ve finansal tablo okuryazarlık hakkında yapılan çalışmalardan literatür taraması yapılacaktır. Daha sonra Tunceli ve Elazığ illerindeki S.M.M.M.'lere önceden belirlenmiş demografik ve finansal bilgileri içeren anket uygulaması yapılacaktır. Çalışmamızda çoktan seçmeli anket uygulanmış olup anketler S.P.S.S. paket programında analiz edilmiştir. Araştırmamızın kısıtını bu illerde bulunan meslek mensuplarının anket sorularımıza yüz yüze görüşmemize rağmen cevap vermekten kaçınmalarıdır. Çalışma sonucunda meslek mensuplarının ortalamanın üstünde okuryazar oldukları ancak kavramsal ve güncel konulara yeteri düzeyde sahip olmadıkları sonucuna varılmıştır. Bu çalışma ile bu konuda yapılan bilimsel çalışmalara katkı sunmak temel amacımız olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Finansal Okuryazarlık, Finansal Tablo Okuryazarlığı, Serbest Muhasebeci Mali Müşavir

A Research on the Determination of the Financial Literacy and Financial Statement Literacy Level of C.P.A (Certified Public Accountants): Case of Tunceli and Elazığ⁴

Abstract

In order to adapt to today's developing economy, it has become an imperative to know the terms about financial and financial statements, to analyze the effects of these terms on the financial market and to mirror the businesses in order not to have false information with the pollution of ideas. The formation of financial awareness is related to the high sensitivity of C.P.A who are attentive and have the necessary financial equipment, have the ability to read financial statements, and carry out accounting-related transactions. In this context, it is important for the C.P.A. to face the realities of the theories in their economy, in order to improve themselves and to convey their services correctly. The purpose of this study is; to try to measure the financial and financial statement literacy levels of C.P.A. in Tunceli province and Elazığ province. While doing this study, a literature review will be made especially from the studies on financial and financial statement literacy. Later, a survey of pre-determined demographic and financial information will be applied to the C.P.A. in the provinces of Tunceli and Elazığ. As a result of this application, financial and financial statement literacy of C.P.A. in these provinces will be determined. In our study, multiple choice questionnaire was applied and the questionnaires were S.P.S.S. analyzed in package program. The limitation of our research is that the members of the profession in these provinces refrain from responding to our questionnaire questions, even though we meet face to face. As a result of the study, it was concluded that the members of the profession are literate above the average but they do not have enough conceptual and current issues. Our main purpose was to contribute to scientific studies on this subject with this study.

Key Words: Financial Literacy, Financial Statement Literacy, C.P.A.

Atıf İçin / Please Cite As:

Sandal, A. ve Yalçın, Z. (2020). S.M.M.M'lerin finansal okuryazarlık ve finansal tablo okuryazarlık düzeyinin belirlenmesine yönelik bir araştırma: Tunceli ve Elazığ örneği. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(4), 2216-2230.

Geliş Tarihi / Received Date: 19.05.2020

Kabul Tarihi / Accepted Date: 25.06.2020

¹ Yapılan bu çalışma 29 Kasım - 1 Aralık 2019, Şanlıurfa, Türkiye'de yapılan 4. Uluslararası GAP Sosyal Bilimler Kongresi'nde sunulan "Tunceli Ve Elazığ İli Serbest Muhasebeci Ve Mali Müşavirlerin Finansal Ve Mali Tablo Okuryazarlık Düzeylerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma" adlı Bildirinin hem hipotez bakımından hem de araştırma sonuçları bakımından genişletilmiş şeklidir.

² Munzur Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Genel İşletme Yüksek Lisans, Tunceli, Türkiye, aysn_sndl@hotmail.com
ORCID: 0000-0001-6132-2044

³ Dr. Öğr. Üyesi - Munzur Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü, Tunceli, Türkiye, zulkifyalcin@gmail.com ORCID: 0000-0002-4118-8316

Giriş

Finansal ve finansal tablo okuryazarlık kavramları ekonomik anlamda faaliyet gösteren işletmelerin, bu alanda işlem yapmak isteyen bireylerin ve genel anlamda ekonominin bir parçası olan tüm insanların bilmesi gereken kavramlar arasında yer alırlar. Bu kavramlara hâkim olan insanlar ve işletmeler ekonomik anlamda alacakları birçok kararda daha isabetli davranabilirler. Ekonomik birimlerin faaliyetlerini sürdürürken geleceğe dönük karar almada ihtiyaç duyduğu bilgileri sağlayan serbest muhasebeci ve mali müşavir ile yeminli mali müşavirlerin finansal okuryazarlık ve finansal tablo okuryazarlığı kavramlarına diğer kişilere göre daha fazla bilgi sahibi olması beklenir. Bu anlamda çalışmamız muhasebe meslek mensuplarının finansal okuryazarlık ile finansal tablo okuryazarlık kavramlarına yeterli düzeyde bilgiye sahip olup olmadıklarını araştırmayı amaçlamıştır. Çalışmamızda Tunceli ve Elazığ İllerinde bulunan serbest muhasebeci ve mali müşavir ile yeminli mali müşavirlerin mükellef bazında hizmet verdiği gerçek ve tüzel kişilere finansal anlamda bilgi verirken bu kavramlara hâkimiyetini ölçen anket düzenlenmiştir. Araştırma sonucunda meslek mensuplarının ortalamanın üstünde finansal ve finansal tablo okuryazarlık düzeyine sahip oldukları beklenmiştir. Çalışmamızda öncelikle finansal okuryazarlık, finansal tablo okuryazarlığı ve finansal okuryazarlık ile finansal tablo okuryazarlığı arasındaki bağlantı incelenecektir. Daha sonra çalışmamızda Tunceli ve Elazığ illerinde faaliyet gösteren muhasebe meslek mensuplarına anket yöntemi ile sorular sorulup bu iki kavram hakkında yeterli düzeyde bilgi sahibi olup olmadıkları test edilmiştir. Cevaplar SPSS paket programında veriler analiz edilmiştir.

Finansal Okuryazarlık Kavram ve Önemi

Finansal okuryazarlık kavramı, en genel tanımıyla bireylerin gündelik yaşamında yer alan finansal kaynakların alternatif seçeneklerini karşılaştırarak elde ettikleri finansal bilgiler ışığında doğru kararlar alabilmeleridir. Bu kararları alan bireylerin tüketici, yatırımcı, işletmeci vb. olarak ekonomik döngüye katılmaları nedeniyle finansal ürünler ve kavramlar hakkında yeterli bilgiye sahip olarak finansal refahı arttırmaları toplumsal farkındalık açısından önem kazanmıştır (Dağdelen, 2017, s. 23-27).

Küreselleşen dünyada finansal piyasaların geniş bir alana sahip olması finansal araçların kullanımını karmaşık bir hale getirmiştir. Bireyler finansal kararlar alırken öncelikli olarak kişisel tasarruflarını düşünseler de makro açıdan bakıldığında finans ve sermaye piyasalarına yön verir. Bireyler günlük yaşantılarında yaptıkları alışverişler, ödemeler, kredi kartı kullanımı, kredi kartı ile yapılan işlemlerin parasal tutarları, faiz ve vergi ödemeleri işlemlerinde finansal kararlar alırlar. Bu kararlar bireyleri tasarrufa yönlendirmeli ve uzun vadeli planlarda bugünün etkisinin olacağına bilincinde olarak rasyonel şekilde adımlar atmalıdırlar. Bireyler finansal bilgi yeterliliğine sahip olurlarsa kendilerini bekleyen risklere ve zararlara engel olabilirler. Bu bağlamda finansal risklerin önlemini anlamak ve maddi zararlardan korunmak için finansal okuryazarlığa sahip olmak gerekir. (Er ve Taylan, 2017, s. 298-300)

Tetik'in (2019) yapmış olduğu çalışmada eğitilmiş bireylerin sayısının artması ile karmaşık hale gelen finansal piyasaların anlaşılmasının doğru orantılı olarak artacağı söylenmiştir. Aynı çalışmanın sonuç ve öneriler kısmında özellikle finansal okuryazarlık düzeyinin artması için ilkökul çağından başlayıp eğitimlerin verilmesi gerektiği vurgulanmıştır (Tetik, 2019, s. 3521).

Tetik'in yapmış olduğu çalışmaya paralel olarak üniversite öğrencilerine yönelik yapılan çalışmalarda da yine bu alanda yeterli düzeyde bilgi sahibi olmadığı görülmüştür. Birkaç örnek ile açıklayalım. Hacettepe Üniversitesi öğrencilerine yönelik yapılan çalışmada; katılımcıların sorulan sorulara doğru cevap verme oranı %53,6 olarak belirlenmiş ve finansal okuryazarlık düzeylerinin düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Barmakı ve Şener, 2017, s. 68-88). Gümüşhane Üniversitesi öğrencilerine yapılmış çalışmada; genel olarak kavramlara orta düzeyde hâkim oldukları ancak cevaplarda tutarsız oldukları sonucu çıkmıştır (Çam ve Barut, 2013, s. 83-72). Anadolu Üniversitesi öğrencilerine yapılan çalışmada; fakülte öğrencilerinin meslek yüksekokulu öğrencilerine oranla daha fazla finansal okuryazar olduğu ancak verilen cevaplar orta düzeyde olduğu söylenmiştir (Bayram, 2014, s. 105-135). Celal Bayar Üniversitesi öğrencilerine yapılan çalışmada da finansal okuryazarlık düzeylerinin yeterli olmadığı sonucuna varılmıştır (Coşkun, 2016, s. 2257-2258). Kara Harp Okulu öğrencilerine yapılan çalışmada da öğrencilerin bu finansal okuryazarlık kavramına orta düzeyde sahip oldukları görülmüştür (Danışman vd., 2016, s. 1-37). Osmaniye Korkut Ata Üniversitesinde ki çalışmada öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyinin düşük çıktığı belirtilmiştir (Ergün vd., 2014, s. 847-864). Gaziantep Üniversitesinde öğrencilerine yapılan çalışmada yine finansal okuryazarlık düzeylerinin düşük çıktığı anlaşılmıştır (Kılıç vd., 2015, s. 129-150). Ancak Nevşehir Hacı Bektaş üniversitesinde yapılan çalışmada finansal okuryazarlık düzeyi yüksek çıkmıştır (Alkaya ve Yağlı, 2015, s. 585-599). Bitlis Eren Üniversitesinde ki çalışmada orta düzeyde bilgiye sahiptir (Karyağdı, 2018, s. 112-

126). Uşak Üniversitesinde (Özen ve Kaya, 2015) ve Sakarya Üniversitesinde (Ulu ve Tuna, 2016, s. 128-141) yapılan çalışmalarda da yine orta düzeyde finansal bilgiye sahip oldukları görülmüştür.

Finansal Okuryazarlığın Muhasebe ile İlişkisi

Finansal okuryazarlığın etkili bir şekilde yürütülebilmesi ve bireylerin nakitlerini yönetebilmeleri için bütçeleme, tasarruf, vergi, yatırım, gelir-gider eşleştirmesi gibi kısır bilgiye maruz kalmamaları gerekmektedir. Bu anlamda alanında uzmanlaşmış, gerekli eğitim ve tecrübeye sahip olan muhasebe meslek mensuplarına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu ihtiyaçların karşılanması noktasında Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerin ve Yeminli Mali Müşavirlerin gerekli olan finansal kavramlar (enflasyon, mevduat, sigorta gibi) ve finansal ürünler(hisse senedi, tahvil, kredi gibi) hakkında yeterli bilgiyi bünyelerinde bulundurarak mükelleflerine karşı finansal sorumluluklarını yerine getirmelidirler. Günümüzde bireyler ve şirketlerin sürekli olarak muhasebe ile etkileşim içinde olmaları mali müşavirlere duyulan ihtiyacın artmasına neden olmuştur. Bireylerin ve şirketlerin gizliliği konusunda hassas olduğu mali verilerini emanet ettikleri kişilerin finansal bilgilerinin yüksek seviye de olmasını isterler. Bireyler finansal okuryazarlık farkındalığı olan, kârlılık düzeylerini arttıracak, doğru yatırımlara sevk edebilecek, işletmelerin mali durumu hakkında verilerini gösterecek olan finansal tablolarını doğru bir şekilde yorumlayan muhasebe meslek mensuplarına gereksinim duyarlar. (Dağdelen, 2017, s. 23-27).

Türkiye’de alışan 109.995 Serbest Muhasebeci Mali Müşavir ve 4768 Yeminli Mali Müşavir olduğu istatistiğini göz önünde bulundurursak finansal yapıya büyük ölçüde katkı sağladıklarını söyleyebiliriz. (TÜRMOB, 2019).

Muhasebenin temel işlevlerinden olan raporlama sistemi, işletmede gerçekleşen mali durumları göstermesi bakımından önemlidir. İşletme sahipleri, kredi verenler, işletmenin hissedarları gibi bu bilgileri kullanacak olan gruplar işletmenin yapısı hakkında bilgi sahibi olmak isterler. Bu gruplar genel olarak işletmenin; mali yapısını, kârlılığını, fon kullanım kaynaklarının nasıl kullanıldığını öğrenmek isterler (Akdoğan ve Tenker, 2007, s. 250-258).

Bu bilgileri ilgililerine sağlayacak olan finansal tablolar Gelir Tablosu, Satışların Maliyeti Tablosu, Fon Akım Tablosu, Nakit Akış Tablosu, Öz kaynaklar Değişim Tablosu, Kar Dağıtım Tablosu olduğu gibi meslek mensuplarının bu tabloları ilgililere açıklaması ve onların anlayabileceği hale getirmesi de gereklidir.

Finansal tabloların temel amacı; işletmelerin finansal performansını, belirli tarihlerde veya dönem aralıklarında finansal durumunu, faaliyet sonuçlarını ve nakit akışı hakkında bilgi vererek bu bilgileri diğer finansal tablo kullanıcılarına sunmaktır. Genel amaçlı finansal tablolar geniş bir kullanıcı kitlesine hitap ederek gerçekleşmesi beklenen ekonomik olayların öngörülmesiyle alınacak riskleri en aza indirgeyebilir. Ayrıca finansal tablolar; işletmeye ilişkin varlıklar, gelir ve karlar, gider ve zararlar, nakit akışları, öz kaynaklar ve yabancı kaynakların kullanım alanlarının ne derece etkin olduğunu belirleme hususunda ilgili tahminlerin ve gerçekleşme zamanlarının bilgisini verir (TMS 1, m.3, m.7).

Finansal tablolar gerekli bilgileri rapor ederek kullanıcılarına bilgi sunmaktadır. Bu bilgilerden dolaylı veya dolaysız olarak işletme içinden veya işletme dışından kullanıcılar faydalanabilir. Finansal tablo kullanıcıları şu şekilde sıralanabilir (Akdoğan ve Tenker, 2007, s. 352-360): İşletme sahipleri(ortaklar), Yöneticiler, Yatırımcılar, Kredi Kurumları ve şirketlere borç veren diğer kuruluşlar, İşletmeyle iş ilişkisinde bulunanlar, İşletmeden alacaklı olanlar, İşçi ve İşçi Kuruluşları, Devlet, Mali Analistler

Finansal Tablo Okuryazarlığı ve Yararları

Finansal tablo okuryazarlığı en temel düzeyde tanımlanacak olursa; yeterli düzeyde muhasebe eğitimi almış, muhasebe kavramlarına hâkim, finansal tabloları yorumlama kapasitesine sahip, muhasebe sisteminin yeniliklerine ayak uydurabilen bireylerin gerekli finansal bilgileri anlama ve değerlendirme yeteneklerini taşımasıdır (Karacan ve Günce, 2018, s. 699-701).

Finansal tablo okuryazarlığında üç temel yetenek üzerinde önemle durulmaktadır. Bunlar muhasebesel bilgilerin araştırılması, bu bilgilerin tahlil edilmesi ve bu bilgilerin olumlu şekilde finansal davranışlara yansıtılması şeklinde açıklanabilir (Karacan ve Günce, 2018, s. 699701).

Finansal tablo okuryazarı yetkinliğine tam anlamıyla sahip olabilmek için aşağıda yer alan muhasebenin fonksiyonlarına sahip olunması gerekir. Bu fonksiyonlar şu şekilde sıralanır (Karacan ve Günce, 2018, s. 699-701): Kaydetme fonksiyonu, Sınıflandırma fonksiyonu, Özetleme fonksiyonu, Raporlama fonksiyonu.

Yukarıda sözünü ettiğimiz muhasebe sistemlerinden türetilen Raporlama Fonksiyonu şirketler de temel finansal yönetim davranışlarından etkilendiği için en önemli ve son aşama olarak yer almaktadır. Bunun yanı sıra finansal tablo okuyazarı muhasebe faaliyetlerinin hesap planına, Türkiye Muhasebe Standartlarına, finansal raporlamaya ilişkin kavramlara, Türkiye Finansal Raporlama Standartlarına, finansal tablo esaslarına ilişkin bilgi sahibi olmak gerekmektedir (Karacan ve Günce, 2018, s. 699-701).

21. Yüzyılda gelişmekte olan ülkemizin kalkınmasında büyük rol oynayan ekonomi alanında ticari hayatının düzenlenmesine yön vermek için şirketlerin işleyişi ve işlevleri konusunda her geçen gün yeni adımlar atılmaktadır. Şirketlerin muhasebe sistemleri, finansal raporları ve muhasebe denetimleri konusunda Türk Ticaret Kanunu'yla da geniş hükümlere yer verilmektedir. Bunun yanında Kamu Gözetim Kurumu kurularak sıkı denetimler de mevcuttur (Kazbek, 2015, s. 200-250).

Finansal raporlamanın işlem hacminin kapsadığı alanın genişlemesiyle; yöneticiler, yatırımcılar, şirket sahipleri, ilgili üçüncü kişilerle finansal tablo kullanıcılarının uluslararası standartlar ve ülke ekonomisine kazandırdığı kararları önemli duruma getirmiştir (Kazbek, 2015, s. 358-401).

Finansal Okuryazarlıkla Finansal Tablolar Okuryazarlığı Arasındaki İlişki

Finansal okuryazarlık ve Finansal Tablo okuryazarlığı arasındaki ilişki birçok alanda birbirlerine yakın temas halindedir. Finansal okuryazarlık, bireylerin tüketim ve tasarrufları için verdiği kararlar bütünüdür. Bu kararları alırken küçük yaşlarda aileden aktarılan finansal bilgiler bireylere yön vermektedir. Bu doğrultuda finansal kararların uzun vadede etkili olacağını göz ardı edilmeyerek doğru finansal tutumlar sergilemelidir. İlk olarak aileden edinilen finansal davranışlar gençlik dönemlerinde çevreden, okuldan, arkadaş ortamlarından vb. aktarılan bilgilerle yanlış yönelimlere neden olabilir.

Bütçesini yönetebilme konusunda yeterli bilgiye sahip olmayan gençlerin, finansal döngüde yer bulmaları ile toplumun refahı olumsuz etkilenebilir. Bu nokta da finansal okuyazar olmanın önemi ve gerekliliği devreye girmektedir. Sözü edilen bireylerin ilerleyen dönemlerde iş hayatında yer bulmalarıyla parayı elde tutma ve yönetme becerilerinin finansal konularda ki okuryazarlık seviyeleriyle doğru orantılı ilerlemesine yol açmaktadır. Özellikle mesleki yeterliliklerinin ekonomi piyasalarına hâkim olması gereken bir meslek kolunda çalışmalarını, finansal okuryazarlık bilincinin daha yüksek düzeylerde olmasını zorunlu kılmaktadır.

Ekonominin işlemesine katkı sağlayan şirketlerin finansal durumları hakkında fikir sahibi olabilmek için finansal tablolarının ne anlama geldiğini bilmesi gerekmektedir. Finansal tabloların yorumlanması yolu ile yatırımcılara, fon talebinde bulunanlara, işletme ile ilgili bilgilere sahip olmak isteyen üçüncü kişilere finansal konularda daha istekli kararlar almalarını sağlayan kavram, finansal tablo okuryazarlığı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Özetle, finansal okuryazarlık genel olarak bireylerin yaşı, demografik özellikleri, meslekleri, aldıkları eğitimler, çalıştıkları alanlar fark etmeksizin en temel düzeyde bile olsa insanların hayatlarında yer edinir. Bu sebeple bireylerin günlük yaşantılarını, bilinçli tüketim ve tasarrufa sevk edecek biçimde, gelecekte oluşabilecek riskleri en aza indirerek finansal bilgiyi kullanabilme gücünü geliştirmelidirler. Finansal tablo okuryazarlığında ise finansal raporlamanın önemini idrak edecek olan yatırımcılar veya fon talebinde bulunanlar, okuryazarlıklarını kullanabilme yetilerinde bilgi temelli tutumlarla daha teorik yaklaşırlar.

Bu bağlamda, etkisini gösterdikleri alan bakımından finansal okuryazarlık geneli kapsarken, finansal tablo okuryazarlığı özele hitap etmekte ve birbirlerinin kesişim alanlarında iki kavramda etkin rol oynamaktadır.

Tunceli ve Elazığ İlinde Çalışan S.M.M.M. ve Yeminli Mali Müşavirlere Yönelik Uygulama

Bu bölümde önceki bölümlerde yapılan teorik açıklamalar çerçevesinde Tunceli ve Elazığ ilinde faaliyet gösteren SMMM ve YMM'lerin finansal ve finansal tablo okuryazarlık düzeyinin tespitine dair değerlendirmeler yer almaktadır. Muhasebe meslek mensuplarına yönelik Türkiye'de çok fazla çalışma bulunmamaktadır. Nadir çalışmalardan olan Dağdelen'in (2017) Aydın ilinde muhasebe meslek mensuplarına yönelik yaptığı finansal okuryazarlık düzeyini belirleyen çalışmasında meslek mensuplarının ortalama düzeyde finansal okuyazar olduğu belirtilmiş ancak lise mezunu ve 65 yaş üstü meslek mensuplarına bu alanda eğitim verilmesi gerektiği önerisi yapılmıştır (Dağdelen, 2017, s. 127).

Araştırmanın Amacı, Evreni, Yöntemi ve Önemi

Çalışmada veri toplama yöntemi olarak anket yöntemi kullanılmıştır. Anketin cevaplandırılması konusunda Tunceli ve Elazığ ilinde çalışan Serbest Muhasebeci Mali Müşavir (S.M.M.M.) ve Yeminli Mali Müşavirler (Y.M.M.) tercih edilmiştir. Anket formları katılımcı demografik bilgileri ile temel düzeyde ekonomi finans, bireysel bankacılık, emeklilik ve sigortacılık, finansal tablolar, yatırım, vergi ve mevzuat, mali tablo genel bilgi, mali tablo özel bilgi konularından oluşarak bilgi düzeylerinin ölçülmesine yönelik sorulardan oluşmaktadır. Bu araştırmada Kılıç vd. (2015)⁵ “*Finansal Okuryazarlık: Üniversite Öğrencilerine Yönelik Bir Araştırma*” isimli araştırmalarında kullanmış oldukları anket formundan faydalanılmıştır. Diğer sorular literatür taraması yapılarak S.M.M.M ve Y.M.M. meslek mensuplarına uygun olabilecek sorular hazırlanarak düzenlenmiştir.

Çalışmada anket uygulaması Evrenin az olması sebebiyle katılımcıların iş yerlerine gidilerek uygun görülen zaman dilimlerinde yüz yüze anket uygulaması gerçekleşmiştir. Aktif olarak görevinde bulunan tüm SMMM ve YMM'lere ulaşılmasına (Tunceli İlinde 11 adet S.M.M.M. ve Elazığ İlinde 116 adet S.M.M.M. ve 2 Y.M.M meslek mensubuna ulaşılmıştır) rağmen toplamda 35 (3 adet Tunceli İlinde, 32 adet Elazığ ilinde cevaplanmış anket) adet anket yanıt bulmuştur. Diğer SMMM ve YMM'ler işlerinin yoğunluğu gibi gerekçelerle anketi cevaplamayı reddetmişlerdir. Bu durum çalışmanın kısıtını oluşturmuştur. Yapılan bu çalışmanın ve örneklem sayısının bu durumda yeterli olabileceği kanısı ile çalışma S.P.S.S veri Paket Programı ile analiz edilmiştir.

Finansal ve Finansal Tablo Okuryazarlığı konusunda asıl bilgi sahibi olması gereken S.M.M.M.'lerin bu alanda bilgi düzeylerinin belirlenip eğer bir eksiklik mevcut ise bu alanda temel eğitimlerin verilmesi için tavsiyelerde bulunmak çalışmamızın temel amacı olmuştur. Bu amaçla ekonomi alanında ve işletmenin ihtiyaç duyduğu bilgiyi doğru ve anlaşılır bir şekilde vermekle yükümlü olan meslek mensuplarının bu alanda yeterli bilgiye sahip olmaları beklenmektedir. Bu durum çalışmamızın önemini ortaya çıkarmaktadır.

Tanımlayıcı Bilgiler

Araştırmaya katılan serbest muhasebeci mali müşavirler ve yeminli mali müşavirlere ilişkin genel bilgiler aşağıdaki gibidir;

Tablo 1. *Tunceli ve Elazığ'da Araştırmaya Katılan SMMM ve YMM'ye İlişkin Genel Bilgiler (demografik)*

<i>Meslek Mensuplarının Özellikleri</i>	<i>Gruplar</i>	<i>Frekans</i>	<i>Yüzde</i>
Cinsiyet	Erkek	30	85.7
	Kadın	5	14.3
	Toplam	35	100
Yaş	18-25	2	5.7
	25-35	13	37.1
	35-45	12	34.3
	45 ve üzeri	8	22.9
	Toplam	35	100
Meslek	SMMM	33	94.3
	YMM	2	5.7
	Toplam	35	100

Tablo 1'e bakıldığında Tunceli ve Elazığ illerinde cinsiyet dağılımları olarak erkeklerin sayısının kadınlara göre fazla olduğu görölmektedir. Yüzde 5.7'lik en az paya sahip olan 18-25 yaş aralığında ki gençlerin Üniversite'de aktif şekilde öğrenimlerini devam ettirmeleri, meslek mensubu olabilmek için 4 yıllık üniversite şartı olması bu durumu etkilemiş mesleğe daha ileri yaşlarda atıldığı sonucuna ulaşılmaktadır. Muhasebe meslek mensuplarını SMMM ve YMM olarak incelediğimizde yüzde 94.3 gibi çok yüksek bir payla SMMM'lerin oranının yüksek olduğunu görüyoruz. Bu oranın yüksek olmasının sebebini Yeminli Mali Müşavir olmak için aralıksız bir şekilde 10 yıl boyunca Serbest Muhasebeci Mali Müşavir olarak çalışma zorunluluğu ve sınavlarının zorluk derecesinin yüksek olmasından kaynakladığını gerekçe olarak gösterebiliriz.

⁵ Araştırmacı anketi hazırlarken şu kaynaklardan yararlandığını söylemiştir. “*Anketteki birinci, ikinci, dördüncü, dokuzuncu, onuncu, on beşinci, yirminci, yirmi ikinci, yirmi sekizinci, yirmi dokuzuncu, otuzuncu ve otuz birinci sorular Louw vd. (2013); yirmi birinci soru Chen ve Volpe (1998); yirmi altıncı ve otuz yedinci sorular Knoll ve Huts (2012); otuz dördüncü, otuz altıncı ve otuz sekizinci sorular Chinen ve Endo (2012) tarafından kullanılan sorular esas alınarak oluşturulmuştur.*”

Tablo 2. Tunceli ve Elazığ'da Çalışan SMMM ve YMM'ye İlişkin Diğer Genel Bilgiler

Bilgiler	Gruplar	Frekans	Yüzde
Kredi Kartı Kullanma Durumları	Evet	29	82.9
	Hayır	6	17.1
	Toplam	35	100
Bireysel Emeklilik Sistemine Kayıtlı Olma Durumları	Evet	13	37.1
	Hayır	22	62.9
	Toplam	35	100

Tablo 2'ye bakıldığında ise Tunceli ve Elazığ ilinde çalışan Serbest Muhasebeci Mali Müşavir ve Yeminli Mali Müşavirlerin büyük bir çoğunluğunun (yüzde 82.9) kredi kartı kullandığı görülmektedir. Günümüzün artan ihtiyaçlarının karşılanması için kredi kartı kullanarak bugünün gereksinimlerini karşılayıp borcumuzu ileri tarihe ertelediğimizi göz önüne aldığımızda bu finansman aracı vazgeçilmez bir kaynak olarak görülmektedir. Aynı zamanda muhasebe meslek elemanlarının likiditeye duyduğu ihtiyacı düşündüğümüzde ellerinin altında hazır bulunan kredi kartlarının kullanım alanlarını arttırmaktadır. Serbest Muhasebeci Mali Müşavir ve Yeminli Mali Müşavirlerin bireysel emeklilik sistemine yüzde 62.9'lık bir oranla kayıtlı olmadığı görülmektedir. En önemli sebep ülkemizde yeterince önemsenmemesi olarak gördüğümüz bireysel emeklilik sistemine katılımın düşüklüğünü muhasebe meslek elemanlarına sordüğümüzde sosyal güvencelerine ek olarak bir sisteme hazır olmadıklarını, o sisteme verilen parayı şimdi harcamaya yöneldikleri cevabını aldık. Yani meslek mensupları likiditeye daha fazla ihtiyaç duymaktadırlar. Zaten hizmet sektöründe likidite oranlarının yüksek kabul edilmesinin sebebinin aslında bu mesleğin hizmet sektörü olmasından dolayı likit varlıklara çok fazla ihtiyaç duyulmasını bize göstermektedir.

Sorulara Verilen Yanıtlar ve Elde Edilen Bulgular

Bu bölümde finansal ve finansal tablo okuryazarlık düzeyi dikkate alınarak hazırlanan soru gruplarına katılımcıların verdikleri yanıtlar yer almaktadır. Aşağıdaki ankette bölüm bazında sorulan sorular kodlanarak gösterilmiştir. Sorular ve verilen yanıtlardan doğru olan kısmı ayrıca gösterilmiştir. Bundan tüm sorular ayrı ayrı yazılmamış cevap ve yorumlar esnasında bu sorulara yer verilmiştir. Aşağıda belirlenen kodlamalara bakıldığında her bir kod bir bölümü temsil etmekte ve kodun yanındaki rakamlar ise bölümdeki soru sırasını göstermektedir. kodlar şu şekildedir; “EKNFNSS” kodu “temel düzeyde ekonomi ve finans”, “BNKCLKS” kodu “bireysel bankacılık”, “EMSGRTS” kodu “emeklilik ve sigortacılık”, “FİNTAB” kodu “finansal tablolar”, “YTRMS” kodu “yatırım”, “VRGMVZTS” kodu “vergi ve mevzuat”, “MTGS” kodu “mali tablolar genel”, “MTÖS” kodu “mali tablolar özel” sorularını temsil etmektedir.

Temel Düzeyde Ekonomi ve Finans (EKNFNSS) konusunda katılımcıların vermiş olduğu cevaplar şu şekilde özetlenebilir; “Enflasyonun paranın satın alma gücünü azalttığına” yönelik yöneltilen soruya katılımcıların hepsi (yüzde 100) doğru olarak yanıt vermiştir. Enflasyon kavramı bir ülkede belirli bir dönem içerisinde fiyatlar genel seviyesinde sürekli artış yaşanması durumudur. Paranın satın alma gücünde yaşanan bu azalış ihtiyaç duyulan mal ve hizmetlerin daha yüksek fiyatlardan alınmasına neden olur. “Türkiye’de enflasyon oranları yüzde 10’un altında olduğuna” dair yöneltilen soruya katılımcıların büyük bir çoğunluğu (yüzde 82.9) yanlış bilgi olarak yanıt vermiştir. Verdikleri cevap yanlıştır. TCMB’nden alınan anketin uygulandığı 2019 Ekim ayı verilerine göre enflasyon oranının yüzde 8.55 olduğu görülmektedir. Ancak muhasebe meslek mensupları doğrusunun bu olduğunu bildikleri halde neden yanlış işaretledikleri sorulduğunda “sektörlerinde hissedilen paranın satın alma etkisiyle” yanlış işaretlediklerini ifade etmişlerdir. Ancak bize göre meslek mensuplarının güncel konuları pek takip etmedikleri veya geçmiş dönem ekonomik krizlerin ortaya çıkardığı veriler ile hareket ettikleri sonucuna ulaşılmıştır. “Enflasyon oranı piyasadaki kredi faiz oranından yüksek ise kredi kullanmanın avantajlı olduğuna” dair yöneltilen soruya katılımcıların büyük bir çoğunluğu (yüzde 48.6) doğru olarak cevap vermiş; yüzde 40’lık bir oran ise yanlış olarak cevap vermiştir. Bu konuda da katılımcıların yine kavramsal bilgi eksiklikleri ortaya çıkmaktadır. Meslek mensuplarının mesleklere hazırlık yaparken kavramsal konularda yeterli bilgilerinin sınındığı konulardan da eğitim almaları gerektiği sonucuna varılmaktadır. “Bir evi kiralamanın, ev satın almaya kıyasla finansal açıdan bütçeyi daha rahat kullanmayı sağladığını” sorusuna yüzde 77,1’lik oran olumlu yanıt vermiş; yaklaşık yüzde 17’lik bir oranda katılımcılar olumsuz yanıt vermiş; diğer katılımcılar ise fikri olmadığını belirtmiştir. “Borsalarda sadece hisse senedi alım-satımı yapıldığı” konusunda yönetilen soruya ise katılımcılar yüzde 25,7 oranlarda doğru, yüzde 65,7 oranlarda yanlış olduğunu ve yüzde 8,6

oranlarında fikri olmadığını belirtmiştir. Burada da yine katılımcıların kavramsal olarak eğitilmesi gerektiği ortaya çıkmaktadır. Bu kavramlar en temel kavramlardandır. En azından borsaların sadece menkul kıymetleri değil diğer gıda, maden, tarım vb. gibi konularda da borsaların olduğu bilinmelidir. “Türkiye’deki menkul kıymetler borsasının adı Borsa İstanbul olduğu” sorusuna katılımcıların büyük çoğunluğu (yüzde 94,3) doğru olarak yanıt vermiştir. Katılımcıların bu bilgiye hâkim oldukları görülmektedir. “Vadesiz mevduat hesabı faiz kazancı sağladığı konusunda” yönetilen soruya katılımcıların büyük bir çoğunluğu (yüzde 94,3) yanlış olarak cevap vermiş; “Ons, altın gibi kıymetli madenlerin ölçü birimi olduğuna” dair yönetilen soruya yüzde 91,4 lük bir oranla doğru, yüzde 5,7’lik bir oranla yanlış, yüzde 2,9’luk bir oranla fikirleri olmadığını belirtmiştir. Bu iki soruya da katılımcıların büyük çoğunluğu doğru yanıt vermişlerdir.

Tablo 3. *Tunceli ve Elazığ SMMM ve YMM’lerin Finansal ve Finansal Tablo Okur Yazırlığı Yanıtları*

	<i>Doğru</i>		<i>Yanlış</i>		<i>Fikrim Yok</i>		<i>X</i>	<i>SS</i>
	<i>F</i>	<i>%</i>	<i>F</i>	<i>%</i>	<i>F</i>	<i>%</i>		
EKNFNSS1	35	100	-	-	-	-	3.00	.000
EKNFNSS2	5	14.3	29	82.9	1	2.9	1.31	.718
EKNFNSS3	17	48.6	14	40	4	11.4	2.09	.951
EKNFNSS4	27	77.1	6	17.1	2	5.7	1.40	1.775
EKNFNSS5	9	25.7	23	65.7	3	8.6	2.40	.881
EKNFNSS6	33	94.3	1	2.9	1	2.9	2.91	.373
EKNFNSS7	2	5.7	33	94.3	-	-	2.89	.471
EKNFNSS8	32	91.4	2	5.7	1	2.9	2.86	.494
BNKCLKS9	1	2.9	31	88.6	3	8.6	2.86	.430
BNKCLKS10	26	74.3	9	25.7	-	-	2.49	.887
BNKCLKS11	32	91.4	1	2.9	2	5.7	2.89	.404
BNKCLKS12	5	14.3	30	85.7	-	-	2.71	.710
BNKCLKS13	33	94.3	1	2.9	1	2.9	2.91	.373
BNKCLKS14	33	94.3	-	-	2	5.7	2.94	.236
EMSGRTS15	26	74.3	5	14.3	4	11.4	2.60	.736
EMSGRTS16	31	86.6	4	11.4	-	-	2.77	.646
EMSGRTS17	2	5.7	33	94.3	-	-	2.89	.471
EMSGRTS18	34	97.1	1	2.9	-	-	2.94	.338
EMSGRTS19	31	88.6	2	5.7	2	5.7	2.83	.514
YTRMS20	5	14.3	27	77.1	3	8.6	2.63	.731
YTRMS21	6	17.1	28	80	1	2.9	2.63	.770
YTRMS22	22	62.9	8	22.9	5	14.3	2.40	.847
YTRMS23	24	68.6	10	28.6	1	2.9	2.40	.914
YTRMS24	5	14.3	28	80.0	2	5.7	2.66	.725
VRGMVZTS25	2	5.7	33	94.3	-	-	2.89	.471
VRGMVZTS26	17	48.6	18	51.4	-	-	1.97	1.014
VRGMVZTS27	34	97.1	1	2.9	-	-	2.94	.338
VRGMVZTS28	35	100.0	-	-	-	-	3.00	.000
MTGS29	34	97.1	1	2.9	-	-	2.09	.338
MTGS30	33	94.3	2	5.7	-	-	2.94	.471
MTGS31	24	68.6	11	31.4	-	-	3.00	.942
MTGS32	1	2.9	34	97.1	-	-	2.94	.338
MTGS33	15	42.9	18	51.4	2	5.7	2.89	.981
MTGS34	29	82.9	4	11.4	2	5.7	2.37	.667
MTGS35	34	97.1	1	2.9	-	-	2.94	.338
MTGS36	6	17.1	25	71.4	4	11.4	2.54	.780
MTGS37	35	100.0	-	-	-	-	3.00	.000
MTGS38	3	8.6	25	71.4	7	20.0	2.63	.646
MTÖS39	26	74.3	6	17.1	3	8.6	2.57	.778
MTÖS40	9	25.7	23	65.7	3	8.6	1.60	.881
MTÖS41	27	77.1	5	14.3	3	8.6	1.37	.731
MTÖS42	20	57.1	11	31.4	4	11.4	1.74	.919
MTÖS43	34	97.1	1	2.9	-	-	2.94	.338
MTÖS44	32	91.4	1	2.9	2	5.7	2.89	.404
MTÖS45	6	17.1	27	77.1	2	5.7	1.40	.775
MTÖS46	30	85.7	4	11.4	2	5.7	2.74	.657

Bireysel Bankacılık (BNKCLK) konusuna yönelik yöneltilen sorulara katılımcılar genellikle “doğru” olduğu yönünde yanıt vermiştir. Örneğin; “uzun vadeli kredi kullanmak kısa vadeli kredi kullanmaktan daha maliyetli olduğu” yüzde 74.3; “IBAN’IN uluslararası banka hesap numarası olduğu” yüzde 91.4; “internet bankacılığı yardımıyla kredi başvurusu yapılabildiği” yüzde 94.3; “internet bankacılığı yardımıyla hisse senedi alım satım işlemleri yapılabildiği” konusunda yüzde 94.3’lük oranlarda doğru olarak yanıt

verilmiştir. Bu bölümde “tüm bankaların aynı işlem ücretleri ile çalıştıkları” yüzde 88,6; “EFT”nin, aynı bankadaki hesaplar arasında para transferi yapmak için kullanıldığına” dair yüzde 85,7’lik oranlarda katılımcılar “yanlış” olduğu yönünde anıtlar vermişlerdir. Bilindiği gibi bankalar aynı işlem ücretleri üzerinden çalışmamaktadırlar ve Elektronik Fon Transferi (EFT) kavramı farklı bankalardaki hesaplar arasındaki fon transferini ağlayan sistemdir. Katılımcıların bu konulara büyük oranlarda hâkim olduğu görülmektedir.

Emeklilik ve Sigortacılık (EMSGRT) konusunda yöneltilen sorulara katılımcıların büyük çoğunluğu olumlu cevap vermişlerdir. “Bireyin yaşının, araç kasko bedelinin belirlenmesinde önemli bir faktör olduğuna” yüzde 74,3; “SGK’nın (Sosyal Güvenlik Kurumu), Türkiye’de çalışanların bağlı oldukları sağlık güvencesi kurumu olduğuna” yüzde 86,6; “bireysel emeklilik sisteminin, aylık prim ödemeleri yapılan özel bir emeklilik sistemi olduğuna” yüzde 97,1; “bireysel emeklilik sisteminde emekliliğe hak kazanmak için 10 yıl süreyle katkı payı ödemesi yapmak gerektiğine” katılımcıların çoğunluğu (yüzde 88,6) katıldıklarını belirtmişlerdir. Son olarak “Türkiye’de emeklilik yaşı herkes için 65 olduğuna” dair yüzde 94,3 lük bir oran bunun yanlış bir bilgi olduğunu belirtmiştir. Katılımcıların bu bölümdeki sorulara doğru cevap verdikleri ve konuya hâkim oldukları görülmektedir.

Yatırım (YTRM) konusunda katılımcılara yöneltilen sorulara verilen yanıtlara bakıldığında “bir şirketin tahvili alındığında o şirkete ortak olunduğu” (yüzde 77,1) ve “hisse senetlerine yatırım yapıldığında faiz kazancı elde edildiği” konusunda (yüzde 80) yanlış olarak nitelendirilen yanıtların genellikle yakın dağılım gösterdiği görülmektedir. “Risk düzeyleri aynı olan iki projeden A projesi B projesinden daha fazla getiri sağlamaktadır. Dolayısıyla iki proje arasından B projesi seçilmesi gerekir” yönündeki tercihin yanlış olduğunu katılımcıların büyük bir çoğunluğu (yüzde 80) ifade etmiştir. “Dövizin, bir tasarruf aracı olduğu” konusunda katılımcılar (yüzde 68,6) yanlış olduğunu belirtmiştir. “Hisse senedi yatırımı tahvil yatırıma kıyasla daha riskli bir yatırım türüdür” sorusunu (yüzde 62,9) doğru olarak yanıtlamışlardır. Son iki soruda yine belirtmiş olduğumuz kavram bilgisinde netlik olmadığı, çoğunluğun istenilen cevabı vermesine rağmen aslında olması gereken oranın altında olduğuna dair bir işaret olduğunu görebilmekteyiz. Tabii ki istenilen oran bu alanda faaliyet gösteren meslek mensuplarının yüksek oranda bilgi sahibi olmasıdır. Son iki cevabın yüksek oranın altında olduğu kanısındayız.

Vergi ve Mevzuat (VRGMVZT) başlığında yöneltilen sorularda alınan cevaplara bakıldığında katılımcılar; “Türkiye’de KDV oranı bütün ürünlerde yüzde 18 olarak uygulandığı” (yüzde 94,3), “yeni bir iş kurmadan önce Sanayi ve Ticaret Odası’na kayıt yaptırmak gerektiği” (yüzde 51,4) bilgisinin yanlış olduğu; “her işyeri sahibi vergi dairesine kayıt yaptırmak zorunda olduğu” (yüzde 97,1) ve “bir “Vergi Yılı” 1 Ocak’ta başlayıp, 31 Aralık’ta sona erdiği” (yüzde 100) bilgisinin doğru olduğu belirtilmiştir. Katılımcıların bu bölümdeki sorulara da doğru cevap verdikleri ve konuya hâkim oldukları görülmektedir. Ancak yeni bir iş kurmak için Sanayi ve Ticaret Odasına kayıt yaptırılması gerektiği sorusuna verilen cevapların vasat olduğu görülmektedir. Bu durum özellikle sahada aktif çalışan meslek mensuplarının bilmesi gereken en temel konulardan birisidir. Çünkü işletmeler için sözleşmelerin hazırlanması ve bunların ilgili yerlere başvurularının nasıl yapılacağı yönündeki yardımları mali müşavir kimliği ile bu meslek mensubu verir.

Mali Tablolar Genel Bilgiler (MTG) başlığında yöneltilen sorulara ise katılımcılar “bilançonun, belirli bir tarihteki varlıkları, borçları ve öz sermayeyi gösterdiği” (yüzde 97,1); “öz sermayenin, toplam varlıklarla borçlar arasındaki fark olduğu” (yüzde 94,3); “eğer bir bireyin öz sermaye hesabında 9.000 TL ve borç hesabında 8.000 TL varsa bu bireyin toplam varlıkları 17.000 TL olduğu” (yüzde 68,6); “bilançoda varlıklar likiditeye göre kaynaklar vade yapısına göre sıralanır” (yüzde 82,9); “temel mali tablolar bilanço ve gelir tablosudur” (yüzde 97,1); “gelir tablosu işletmenin bir faaliyet döneminde ki faaliyetlerinin sonucunu kar veya zarar olarak gösteren tablodur” (yüzde 100) doğru olarak; “likiditenin, yakın bir gelecekte ödenmesi gereken finansal taahhütlerin yerine getirilmesinden sonra elde kalan nakit tutar olduğu” (yüzde 51,4); “nakit sıkıntısı çeken bir şirketin, kesinlikle zarar ettiğini” (yüzde 97,1); “işletmenin ana faaliyet konusundaki mal ve hizmet satışlarından elde edilen net satış karıdır” (yüzde 71,4); “proforma bilanço geçmişe dönük hazırlanan tahmini bir bilançodur” (yüzde 71,4) yanlış bir bilgi olarak nitelendirmişlerdir. Katılımcıların bu bölümdeki sorulara genel olarak doğru cevap verdikleri görülmektedir. Ancak meslek mensuplarının muhasebenin kuramsal olarak tanımlarında biraz vasat olduğunu görebilmekteyiz. Özsermaye, borç, alacak, likidite ve varlık-kaynak kavramlarında biraz kuramsal soru sorulduğunda hatalara yöneldikleri görülmüştür. Bu anlamda meslek mensuplarına meslek anlamında sadece teknik ve uygulama yönlerin değil kuramsal ve kavramsal bilgilerinde de eğitim verilmesi gerektiği sonucu çıkmaktadır.

Mali Tablolar Özel Bilgiler(MTÖ) başlıında yöneltilen sorulara ise katılımcılar “hazır değerdeki azalış stoklarda ki azalışı açıklayamaz” (yüzde 74.3); “mali tablolar analizi ikiden fazla yıllar için yapılırsa başlangıç yıl baz yıl olarak alınır” (77.1); “bilançoda aktif ve pasif kalemler brüt tutarları ile kaydedilir” (57.1); alacak devir hızı oranı alacakların tahsil yeteneğini gösteren orandır (97.1); “dönen varlıklarla kısa vadeli borçların ödenmesi uygundur” (yüzde 91,4); “brüt kar marjını etkileyen en önemli unsur satışların maliyetidir” (yüzde 85,7) doğru olarak cevaplamıştır. “satışların maliyeti işletmenin dönem içindeki alışlarının maliyetidir” (yüzde 65,7); “temel mali tablolar enflasyondan etkilenmez” (yüzde 85,7) yanlış olarak nitelendirilmiştir. Katılımcıların büyük çoğunluğunun konuya hâkim olarak doğru yanıt verdiği görülmektedir. Ancak bir önceki bölümde belirtmiş olduğumuz uyarıyı burada da gerekmektedir. Katılımcılardan meslek mensuplarının özellikle kendi alanlarında sorulan sorulara tam anlamıyla ve yüksek oranda doğru yanıt vermesi beklenir. Ancak sorular kuramsal ve kavramsal düzeyde sorulduğunda bilgi düzeyi vasata doğru kaymaktadır. Bu anlamda bu bölümde de önerilerimiz bir önceki bölümde olduğu gibi kuramsal ve kavramsal bilgi düzeylerinin artırılması için eğitimlerin veya zorunlu seminerlerin yapılmasıdır.

Hipotezlerin Analiz Edilmesi

Bu bölümde oluşturulan hipotezler ve bu hipotezler doğrultusunda finansal ve finansal tablo okuryazarlığını oluşturan unsurların etkinliği ve katılımcıların demografik bilgileri ile finansal ve finansal tablo okuryazarlığı arasındaki ilişkinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda elde edilen veriler korelasyon analizi ve t testi ve Anova testi çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Tablo 4. Meslek Mensuplarının Finansal Bilgi düzeyi ile Finansal ve Finansal tablo Okuryazarlıkları Arasındaki ilişki

		Temel Düzeyde Eko. Fin.	Bireysel Emeklilik	Emeklilik ve Sigorta	Yatırım	Vergi ve Mevzuat	Mali Tablo Genel bilgi	Mali Tablo Özel Bilgi	Finansal Okur yazarlık
Temel Düzeyde Ekonomi	Pearson Correlation	1							
	Sig. (p)								
	N	35							
Bireysel Emeklilik	Pearson Correlation	.132	1						
	Sig. (p)	.449							
	N	35	35						
Emeklilik ve Sigorta	Pearson Correlation	-.131	.173	1					
	Sig. (p)	.454	.319						
	N	35	35	35					
Yatırım	Pearson Correlation	.224	.181	.058	1				
	Sig. (p)	.195	.298	.742					
	N	35	35	35	35				
Vergi ve Mevzuat	Pearson Correlation	.165	.107	.023	.029	1			
	Sig. (p)	.342	.540	.898	.869				
	N	35	35	35	35	35			
Mali Tablo Genel Bilgi	Pearson Correlation	.102	.179	.536**	.336*	.044	1		
	Sig. (p)	.559	.303	.001	.049	.800			
	N	35	35	35	35	35	35		
Mali Tablo Özel Bilgi	Pearson Correlation	-.408*	-.257	-.044	.016	.070	-.026	1	
	Sig. (p)	.015	.136	.800	.926	.689	.884		
	N	35	35	35	35	35	35	35	
Finansal Okur Yazarlık	Pearson Correlation	.402*	.473**	.474**	.606**	.361**	.747**	.067	1
	Sig. (p)	.017	.004	.004	.000	.033	.000	.703	
	N	35	35	35	35	35	35	35	35

*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Katılımcıların finans ve muhasebe konularındaki bilgi düzeyleri ile finansal ve finansal tablo okuryazarlıkları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı konusunda yapılan korelasyon analizi sonucunda bireysel bankacılık, emeklilik ve sigortacılık, yatırım vergi ve mevzuat gibi unsurlar ile finansal ve finansal tablo okuryazarlığı arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Tabloya bakıldığında mali tablo genel

bilgiler okuryazarlığı ile emeklilik ve sigorta konuları arasında; finansal okuryazarlık ile bireysel emeklilik, sigorta ve emeklilik, yatırım, mali tablo genel bilgi arasında pozitif yönlü yüksek düzey bir ilişki olduğu; mali tablo genel bilgi ve yatırım arasında; mali tablo özel bilgi ile temel düzeyde ekonomi ve finans arasında; finansal okuryazarlık ile temel düzeyde ekonomi ve finans arasında; finansal okuyazarlıkla vergi ve mevzuat arasında ise pozitif yönlü orta düzeyde bir ilişki olduğu görülmektedir.

Tunceli ve Elazığ ilinde çalışan SMMM ve YMM'lerin demografik bilgileri ile finansal ve finansal tablo okuryazarlık genel bilgi düzeyi arasında ilişkinin olup olmadığına yönelik analizler aşağıdaki gibidir;

H10: Meslek Mensuplarının cinsiyetleri ile finansal ve finansal tablo okuryazarlıkları arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H11: Meslek Mensuplarının cinsiyetleri ile finansal ve finansal tablo okuryazarlıkları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 5. *Finansal ve Finansal Tablo Okuryazarlık Genel Bilgi Düzeyinin Katılımcıların Cinsiyetleri Açısından Farklılıkları*

<i>Finansal okur Yazarlık</i>	<i>Cinsiyet</i>	<i>Ortalama</i>	<i>Standart Sapma</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Genel Bilgi Düzeyi	Erkek	2.5616	.12112	0.817	0.420
	Kadın	2.5130	.13628		

Independet Samples t-Test, *p<0,05 ; **p<0,01

Katılımcıların finansal ve finansal tablo okuryazarlık genel bilgi düzeylerinde, katılımcıların cinsiyetleri açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. (t:0.817;p:0,420>0,05). H10 kabul edilir.

H20: Meslek Mensuplarının yaşları ile finansal ve finansal tablo okuryazarlıkları arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H21: Meslek Mensuplarının yaşları ile finansal ve finansal tablo okuryazarlıkları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 6. *Finansal ve Finansal Tablo Okuryazarlık Genel Bilgi Düzeyinin Katılımcıların Yaşları Açısından Farklılıkları*

<i>Finansal okur Yazarlık</i>	<i>Yaş</i>	<i>Ortalama</i>	<i>Standart Sapma</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
Genel Bilgi Düzeyi	18 -25 Yaş Arası	2.4130	.12298	,944	,431
	25-35 Yaş Arası	2.5635	.10253		
	35-45 Yaş Arası	2.5652	.12015		
	45 ve Üstü	2.5598	.15449		

One Way ANOVA, *p<0,05 ; **p<0,01

Katılımcıların finansal ve finansal tablo okuryazarlık genel bilgi düzeylerinde, katılımcıların yaşları açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır (F:,944;p:0,431>0,05). H20 kabul edilir.

H30: Meslek mensuplarının mesleki durumları ile finansal ve finansal tablo okuryazarlıkları arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H31: Meslek mensuplarının mesleki durumları ile finansal ve finansal tablo okuryazarlıkları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 7. *Finansal ve Finansal Tablo Okuryazarlık Meslek Açısından Farklılıkları*

<i>Finansal okur Yazarlık</i>	<i>Meslek</i>	<i>Ortalama</i>	<i>Standart Sapma</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
	SMMM	2.5461	.12089	-7.106	0.000
	YMM	2.6957	.00000		

Independet Samples t-Test, *p<0,05 ; **p<0,01

Katılımcıların finansal ve finansal tablo okuryazarlık genel bilgi düzeylerinde, katılımcıların Meslek Durumları açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur. (t:7.106;p:0.000<0,05). H31 kabul edilir.

H40: Meslek Mensuplarının kredi kartı kullanıp kullanmadıkları ile finansal ve finansal tablo okuryazarlıkları arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H41: Meslek Mensuplarının kredi kartı kullanıp kullanmadıkları ile finansal ve finansal tablo okuryazarlıkları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 8. *Finansal ve Finansal Tablo Okuryazarlık Genel Bilgi Düzeyinin Katılımcıların Kredi Kartı Kullanma Durumları Açısından Farklılıkları*

<i>Finansal okur Yazarlık</i>	<i>Kredi Kartı Kullanma Durumu</i>	<i>Ortalama</i>	<i>Standart Sapma</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Genel Bilgi Düzeyi	Evet	2.5570	.12026	0.214	0.837
	Hayır	2.5435	.14420		

Independet Samples t-Test, *p<0,05 ; **p<0,01

Katılımcıların finansal ve finansal tablo okuryazarlık genel bilgi düzeylerinde, katılımcıların kredi kartı kullanma durumları açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır (t:0.214; p:0,837>0,05). H40 kabul edilir.

H50: Meslek Mensuplarının bireysel emeklilik sistemine kayıtlı olup olmadıkları ile finansal ve finansal tablo okuryazarlıkları arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H51: Meslek Mensuplarının bireysel emeklilik sistemine kayıtlı olup olmadıkları ile finansal ve finansal tablo okuryazarlıkları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 9. *Finansal ve Finansal Tablo Okuryazarlık Genel Bilgi Düzeyinin Katılımcıların Bireysel Emeklilik Sistemine Katılım Durumları Açısından Farklılıkları*

<i>Finansal okur Yazarlık</i>	<i>Bireysel Emeklilik Sistemine Katılım Durumu</i>	<i>Ortalama</i>	<i>Standart Sapma</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Genel Bilgi Düzeyi	Evet	2.5301	.11725	-0.927	0.362
	Hayır	2.5692	.12580		

Independet Samples t-Test, *p<0,05 ; **p<0,01

Katılımcıların finansal ve finansal tablo okuryazarlık genel bilgi düzeylerinde, katılımcıların bireysel emeklilik sistemine katılım durumları açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır (t:-0.927 ; p:0,362>0,05). H50 kabul edilir.

Tablo 10. *Araştırma Hipotezleri ve Sonuçları*

<i>Finansal ve Finansal tablo Okuryazarlığı Unsurları ve Demografik Bilgiler Arasındaki İlişki Hipotezleri</i>	<i>Sonuç</i>
H10: Meslek Mensuplarının cinsiyetleri ile finansal ve finansal tablo okuryazarlıkları arasında anlamlı bir ilişki yoktur. H11: Meslek Mensuplarının cinsiyetleri ile finansal ve finansal tablo okuryazarlıkları arasında anlamlı bir ilişki vardır.	H ₀ hipotezi kabul edilir
H20: Meslek Mensuplarının yaşları ile finansal ve finansal tablo okuryazarlıkları arasında anlamlı bir ilişki yoktur. H21: Meslek Mensuplarının yaşları ile finansal ve finansal tablo okuryazarlıkları arasında anlamlı bir ilişki vardır.	H ₀ hipotezi kabul edilir.
H30: Meslek mensuplarının mesleki durumları ile finansal ve finansal tablo okuryazarlıkları arasında anlamlı bir ilişki yoktur. H31: Meslek mensuplarının mesleki durumları ile finansal ve finansal tablo okuryazarlıkları arasında anlamlı bir ilişki vardır.	H ₁ hipotezi kabul edilir
H40: Meslek Mensuplarının kredi kartı kullanıp kullanmadıkları ile finansal ve finansal tablo okuryazarlıkları arasında anlamlı bir ilişki yoktur. H41: Meslek Mensuplarının kredi kartı kullanıp kullanmadıkları ile finansal ve finansal tablo okuryazarlıkları arasında anlamlı bir ilişki vardır.	H ₀ hipotezi kabul edilir
H50: Meslek Mensuplarının bireysel emeklilik sistemine kayıtlı olup olmadıkları ile finansal ve finansal tablo okuryazarlıkları arasında anlamlı bir ilişki yoktur. H51: Meslek Mensuplarının bireysel emeklilik sistemine kayıtlı olup olmadıkları ile finansal ve finansal tablo okuryazarlıkları arasında anlamlı bir ilişki vardır.	H ₀ hipotezi kabul edilir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Meslek mensubu olmak bazı sorumlulukları da beraberinde getirmektedir. Bunların başında hizmet verdiği işletme ve mükelleflerine doğru ve güvenilir bilgi sunarak geleceğe yönelik yapılacak öngörülerde yardımcı olmaktır. Bunun yanında tutmuş olduğu defter ve hazırlanmış olduğu raporlarla işletme ile ilgili tüm taraflara yine doğru ve güvenilir bilgi sunmakta bir diğer temel görevlerdendir. Bu iki temel sorumluluk aslında hem kuramsal bilgilere sahip olmayı hem de bu kuramsal bilgilerin teknik boyutu ve uygulama boyutu ile eyleme geçirebilme yeteneğine meslek mensubunun sahip olmasını gerektirir.

Çalışmamızda Elazığ ve Tunceli illerinde faaliyet gösteren meslek mensuplarının kuramsal, teknik ve uygulama anlamında bilgi düzeylerinin test edilmesi amacı ile bir anket uygulaması yapılmıştır. Bu ankette özellikle meslek mensuplarının kendi faaliyet alanları ile çok fazla ilgili olan finansal ve finansal tablo okuryazarlık düzeyleri ölçülmeye çalışılmıştır.

Anket sonuçlarına göre; SMMM ve YMM'lerin büyük bir çoğunluğu erkeklerden oluşmaktadır. Kadınların bu alana fazla yönelim göstermemesinin nedenini çalışma şartlarının zor ve yoğunluk gerektiren bir meslek olarak görülmesinden kaynakladığını söyleyebiliriz. Yaş aralığına baktığımızda 18-25 arası gençlerin sayısının az olduğunu görmekteyiz. Bunun nedenini o yaşlarda üniversite eğitiminin hala tamamlanmamış olması gerekçe olarak gösterilebilir. Yoğunluk gösteren 25-45 yaş aralığında daha fazla SMMM olduğunu görmekteyiz. Yeminli Mali Müşavir olabilmenin şartları arasında yer alan 10 yıl boyunca Serbest Muhasebeci Mali Müşavir olarak çalışma ve sınavını kazanma yer almaktadır. Bu sebeple Yeminli Mali Müşavir sayısının az olması ve 45 yaşından sonra daha çok bulunması normal olarak görülmektedir. Öyle ki küçük şehirlerde Yeminli Mali Müşavir sayısı çift haneli sayılara bile ulaşmamaktadır.

Günümüzde sıklıkla kullandığımız harcama yöntemi olan kredi kartı kullanımı da yüksek oranda olumlu cevaplanmıştır. Ancak meslek mensupları likidite ihtiyaçlarından dolayı bireysel emeklilik sistemine katılımı tercih etmemektedirler. Katılımcılara yöneltilen anket sorularına genellikle doğru cevap vermişlerdir. Bu bağlamda temel düzeyde ekonomi ve finans konularında (enflasyon, borsa, faiz), yatırım konusunda (tahvil hisse senedi, döviz), bireysel bankacılık, emeklilik ve sigortacılık, finansal tablolar ve vergi- mevzuat konularına hakim olduğu görülmektedir. Ancak aşağıda sayacağımız konularda meslek mensubunun bilgi düzeyleri açısından bazı sorunlar bulunmaktadır. Bunlar;

- Ekonomi finans alanında özellikle güncel konulara bazı durumlarda hâkim olmadıkları görülebilmektedir. “Türkiye’de enflasyon oranları yüzde 10’un altında olduğuna” dair yöneltilen soruya katılımcıların büyük bir çoğunluğu (yüzde 82,9) “yanlış” olarak yanıt vermiştir. Verdikleri cevap yanlıştır. Meslek mensuplarının güncel konuları pek takip etmedikleri veya geçmiş dönem ekonomik krizlerin ortaya çıkardığı veriler ile hareket ettikleri sonucuna ulaşılmıştır. “Enflasyon oranı piyasadaki kredi faiz oranından yüksek ise kredi kullanmanın avantajlı olduğuna” dair yöneltilen soruya katılımcılar vasat düzeyde cevap vermiştir. Bu konuda da katılımcıların yine kavramsal bilgi eksiklikleri ortaya çıkmaktadır. Meslek mensuplarının mesleklere hazırlık yaparken kavramsal konularda yeterli bilgilerinin sınındığı konulardan da eğitim almaları gerektiği sonucuna varılmaktadır.
- Bankacılık alanında sorulan sorulara genellikle hâkim oldukları görülmektedir.
- Aynı durum Emeklilik ve sigorta bölümünde sorulan sorularda da karşımıza çıkmaktadır.
- Yatırım alanında sorulan sorularda; “Dövizin, bir tasarruf aracı olduğu” konusunda katılımcılar (yüzde 68,6) yanlış olduğunu belirtmiştir. “Hisse senedi yatırımı tahvil yatırımına kıyasla daha riskli bir yatırım türüdür” sorusunu (yüzde 62,9) doğru olarak yanıtlamışlardır. Son iki soruda yine belirtmiş olduğumuz meslek mensuplarının kavram bilgisinde netlik olmadığı, çoğunluğun istenilen cevabı vermesine rağmen aslında olması gereken oranın altında olduğu görülmüştür. Tabi ki istenilen oran bu alanda faaliyet gösteren meslek mensuplarının yüksek oranda bilgi sahibi olmasıdır. Son iki cevabın yüksek oranın altında olduğu kanısındayız.
- Vergi ve mevzuat alanında sorulan sorularda; “yeni bir iş kurmadan önce Sanayi ve Ticaret Odası’na kayıt yaptırmak gerektiği” (yüzde 51,4) yanlış cevabı yine meslek mensubunda olması gereken bilginin vasat durumda olduğunu göstermektedir. Bu durum özellikle sahada aktif çalışan meslek mensuplarının bilmesi gereken en temel konulardan birisidir. Çünkü işletmeler için sözleşmelerin hazırlanması ve bunların ilgili yerlere başvurularının nasıl yapılacağı yönündeki yardımları mali müşavir kimliği ile bu meslek mensubu verir.
- Finansal tablolar genel sorularında verilen cevapların bazılarında yine bazı sorunlarla karşılaşmaktayız. Verilen cevaplarda meslek mensuplarının muhasebenin kuramsal olarak tanımlarında biraz vasat olduğunu göstermektedir. Özsermaye, borç-alacak, likidite ve varlık-kaynak kavramlarında biraz kuramsal soru sorulduğunda hatalara yöneldikleri görülmüştür. Bu anlamda meslek mensuplarına meslek anlamında sadece teknik ve uygulama yönlerin değil kuramsal ve kavramsal bilgilerinde de eğitim verilmesi gerektiği ve sınanması gerektiği sonucuna varılmaktadır.

- Finansal tablolar “özel sorularda” da “genel sorularda” karşılaşılan sorunlara benzer sorunlar ortaya çıkmaktadır. Bir önceki bölümde belirtmiş olduğumuz uyarıyı burada da yapmakta fayda var. Katılımcılardan meslek mensuplarının özellikle kendi alanlarında sorulan sorulara tam anlamıyla ve yüksek oranda doğru yanıt vermesi beklenir. Ancak sorular kuramsal ve kavramsal düzeyde sorulduğunda bilgi düzeyi vasata doğru kaymaktadır. Bu anlamda bu bölümde de önerilerimiz bir önceki bölümde olduğu gibi kuramsal ve kavramsal bilgi düzeylerinin artırılması için eğitimlerin veya zorunlu seminerlerin yapılmasıdır.

Meslek mensuplarının işlerini doğru bir şekilde yapabilmeleri için bu konulara hâkim olmaları ve alanlarını ilgilendiren kanunları yakından takip etmeleri gerektiğini göz önünde bulundurursak finansal ve finansal tablo okuryazarlığının belli alanlarda yüksek oranda çıkması öngörülmekte ancak temel konularda sorulan kuramsal ve kavramsal konularda vasat çıkması öngörülmemektedir. Aynı şekilde literatür taraması ile benzer bir çalışmada lise mezunu meslek mensuplarının ve 65 yaş üstü meslek mensuplarının finansal okuryazarlık eğitimi alması gerektiği telkini yapılmıştır. Bu anlamda çalışmamızda da çıkan sonuca göre meslek mensuplarının hem finansal okuryazarlık alanında hem de finansal tablo okuryazarlık alanında kavramsal ve kuramsal eğitimler alması gerektiği vurgulanmıştır. Bu çalışmamızla bu alanda yapılacak bilimsel çalışmalara katkı sunulması amaçlanmıştır. Ortaya çıkan eksikler noktasında sunulan öneriler de gerçekçi uygulamaların dışına çıkmamaya çalışılmıştır.

Etik Beyan

“S.M.M.M’lerin Finansal Okuryazarlık ve Finansal Tablo Okuryazarlık Düzeyinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma: Tunceli Ve Elazğ Örneği” başlıklı çalışmanın yazım sürecinde bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamış ve bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir. Yapmış olduğumuz araştırma için anket yolu ile toplanan veriler, Yüksek Lisans Tezi İçin kullanılmak üzere 2019 yılına aittir. Aynı zamanda bu anket daha önce bir bildiri de kullanılmıştır.

Kaynakça

- Akdoğan, N. ve Tenker, N. (2010). *Finansal tablolar analizi ve mali analiz teknikleri* (13. Baskı). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Alkaya, A ve Yağlı, İ. (2015). Finansal okuryazarlık - finansal bilgi, davranış ve tutum: nevschir hacı bektaş veli üniversitesi İİBF öğrencileri üzerine bir uygulama. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(40), 585-598.
- Altıntaş, K. M. (2009). *Bireysel yatırımcılar açısından finansal eğitimin önemi*. İstanbul: Türk sigorta Enstitüsü Vakfı.
- Barmakı, N ve Şener, A., 2017. Üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeyleri. *Journal of Current Researches on Social Sciences*, 7(3), 68-69.
- Bayraktaroğlu, A. ve Bilge, S. (2018). Finansal eğitimin finansal okur-yazarlık üzerindeki etkisi: Muğla ilinde Kadınlara yönelik bir araştırma. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 19(42), 97-120.
- Bayram, S, S. (2014). Finansal okuryazarlık ve para yönetimi davranışları: Anadolu Üniversitesi öğrencileri üzerine uygulama. *Business & Management Studies: An International Journal*, 2(2), 105-135.
- Baysa, E ve Karaca S. S. (2016). Finansal okuryazarlık ve banka müşteri segmentasyonları üzerine bir uygulama. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 7, 109-126.
- Chen, H. V. ve Ronald, P. (1998). An analysis of personal finance literacy among college students. *Financial Services Review*, 7(2), 107-128.
- Chinen, K. ve Endo, H. (2012). Effects of attitude and background on students' personal financial ability: A united states survey. *International Journal of Management*, 29(2), 778-791.
- Coşkun, S. (2016). Üniversite öğrencilerinin finansal davranış ve tutumlarının belirlenmesi: Finansal okuryazarlık algıları üzerine bir araştırma. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5(7), 2257-2258.
- Çabuk, A, Arman, A, K, Erol, C, Başar, A, B, Sevim Ş ve Sayılır, Ö. (2013). *Finansal tablolar analizi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Çam, A, V. ve Barut, A. (2015). Finansal okuryazarlık düzeyi ve davranışları: Gümüşhane Üniversitesi ön lisans öğrencileri üzerinde bir araştırma. *Küresel İktisat ve İşletme Çalışmaları Dergisi*, 4(7), 63-70.
- Dağdelen, T. (2017). *Finansal okuryazarlık düzeyinin belirlenmesi ve Aydın ilindeki serbest muhasebeci mali müşavirler üzerine bir uygulama* (Yüksek Lisans Tezi). Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Danışman, E., Gümüş, U. T. ve Sezer, D. (2016). Finansal okuryazarlık düzeyinin belirlenmesi: Üniversite öğrencileri üzerine bir araştırma. *Kara Harp Okulu Bilim Dergisi*, 26(2), 2- 31.
- Er, B. ve Taylan, A. (2017). Lise öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerinin araştırmasına yönelik bir araştırma. *Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(11), 298-300
- Ergün, B., Şahin, A. ve Ergin, E. (2014). Finansal okuryazarlık: İşletme bölümü öğrencileri üzerine bir çalışma. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(34), 847-864.
- Gökmen, H. (2012). *Finansal okuryazarlık*. İstanbul: Hiperlink Yayınları.

- Karacan, S ve Günce, N. (2018). Meslek yüksekokullarında mali tablo okuryazarlığın öğrenci perspektifinden değerlendirilmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(11), 699-701.
- Karyağdı, G, N. (2018). Finansal okuryazarlık ve farkındalığının belirlenmesine yönelik Bitlis Eren Üniversitesi SBMYO öğrencileri üzerine bir uygulama. *İşletme Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 2, 116-117.
- Kazbek, A. (2015). *Finansal tablolar okuryazarlığı kitabı*. Konya: Karahan Kitabevi.
- Kılıç vd. (2015). Finansal okuryazarlık: Üniversite öğrencilerine yönelik bir araştırma. *Muhasebe Finansman Dergisi*, 66(1),129-150
- Knoll, M. A. Z. veHouts, C. R. (2012). The financial knowledge scale: An application of item response theory to the assessment of financial literacy. *The Journal of Consumer Affairs*, 46(3), 381-410.
- Louw, J., Fouche, J. ve Oberholzer, M. (2013). Financial literacy needs of south african third-year university students. *International Business & Economics Research Journal*, 12(4), 439-450.
- Özdemir, F, S. (2011). *Finansal raporlama sistemlerinin bilginin ihtiyaca uygunluğu açısından değerlendirilmesi: İMKB şirketlerinde finansal başarısızlık tahminleri yönüyle bir uygulama* (Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Özen, E. ve Kaya, Z. (2015). Finansal okuryazarlık seviyesinin ölçülmesi: Üniversite öğrencileri üzerine bir araştırma. *19. Finans Sempozyumu*, Çorum, 21-24 Ekim.
- Tetik, N. (2019). Türkiye'nin finansal okuryazarlık düzeyi: Literatür taraması ve sonuçlarının değerlendirilmesi. *Türkisch Studies*, 14(6), 3505-3524
- Teyyare, E, Ayyıldız, B, Dirican, H, Zıvalı, B. S. ve Renkli, B. (2018). İktisadi ve mali okuryazarlık üzerine bir araştırma: Abant İzzet Baysal Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi örneği. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*,14(1), 99-120.
- Temizel, F. (2010). Mavi yakalılarda finansal okuryazarlık. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.
- Ulu M, O. ve Tuna, G. (2016). Üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerini etkileyen faktörlerin belirlenmesi: İşletme bölümü öğrencileri üzerine bir araştırma. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 16, 133-139.
- Yatbaz, A , Çatıkkaş, Ö . (2019). Muhasebe ve finans okuryazarlığı: Karşılaştırmalı bir çalışma. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Özel Sayı, 161-170.
- Yücel, S ve Çiftçi, N. (2018). Üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerinin bazı demografik değişkenler açısından incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 145-146.
- <https://www.turmob.org.tr>
- <https://www.mevzuat.gov.tr>
- <https://www.kgk.gov.tr>

EXTENDED ABSTRACT

In order to adapt to today's developing economy, it has become an imperative to know the terms about financial and financial statements, to analyze the effects of these terms on the financial market and to mirror the businesses in order not to have false information with the pollution of ideas. The concept of financial literacy, with its most general definition, is that individuals can make the right decisions in the light of the financial information they obtain by comparing the alternative options of financial resources in their daily life (Dağdelen, 2017, p. 23-27). The financial statement literacy is defined at the most basic level; Individuals who have adequate accounting education, have knowledge of accounting concepts, have the capacity to interpret financial statements, and have the ability to understand and evaluate the necessary financial information(Karacan, & Günce, 2018, p. 699-701). Financial literacy generally takes place in people's lives, regardless of the age, demographic characteristics, professions, trainings they receive and the areas they work in, even at the most basic level. While financial literacy covers the whole area in terms of their impact, financial statement literacy addresses the special and plays an active role in two concepts in the intersection of each other. According to the survey results; We can say that the reason why women do not show much direction in this field is that working conditions are seen as a difficult and demanding profession. When we look at the age range, we see that the number of young people between the ages of 18-25 is low. The reason for this may be the reason that university education at that age was still not completed. We see that there are more CPAs in the 25-45 age range showing intensity. One of the conditions of being a Certified Public Accountant is working as a Certified Public Accountant for 10 years and winning the exam. For this reason, it is normal to see that the number of Sworn-in Certified Public Accountants is less and that they are more than 45 years old. In fact, the number of Chartered Accountants in small cities does not even reach double-digit numbers. Credit card usage, which is the spending method we use frequently today, has also been answered positively. However, members of the profession do not prefer to participate in the private pension system due to their liquidity needs. They generally answered the questionnaire posed to the participants correctly. In this context, it is seen that it has a basic level of economy and finance (inflation, stock market, interest), investment (bond stock, foreign exchange), individual banking, pension and insurance, financial statements and tax-legislation

issues. However, there are some problems in terms of the knowledge level of the profession in the subjects we will list below. These; It can be seen that they do not dominate current issues especially in the field of economy finance in some cases. "The inflation rate is below 10 percent in Turkey that" a vast majority of questions posed about participants (82.9 percent) of the "wrong" responded as. Their answer is wrong. It is concluded that the members of the profession do not follow the current issues very much or act with the data revealed by the past economic crises. Participants responded at a mediocre level to the question "It is advantageous to use credit if the inflation rate is higher than the loan interest rate in the market". In this regard, the participants' lack of conceptual information also arises. It is concluded that members of the profession should also be trained on subjects that have sufficient knowledge on conceptual issues when preparing for professions. It is seen that they are dominant in the questions asked in the field of banking. The same situation appears in the questions asked in the Pension and Insurance section. In the questions asked in the field of investment; Participants (68.6 percent) stated that "foreign currency is a means of saving" was wrong. They answered the question (62.9 percent) which is "a more risky type of investment compared to bond investment". In the last two questions, it has been seen that there is no clarity in the concept knowledge of the professions that we have mentioned, and the majority is below the required rate, even though the majority gave the desired answer. Of course, the desired rate is that the professions operating in this field have a high level of knowledge. We think that the last two answers are below the high rate. In questions about tax and legislation; The wrong answer that "it is necessary to register with the Chamber of Industry and Commerce before establishing a new business" (51.4 percent) shows that the information that should be in the profession is in a mediocre state. This is one of the most fundamental issues that professionals who work actively in the field should know. Because, this profession gives financial aid with the help of preparing contracts for businesses and how to apply to related places. In some of the answers given in the general questions of financial statements, we still encounter some problems. In the answers given, it shows that the members of the profession are slightly mediocre in recognition of accounting theoretically. When asked some theoretical questions about equity, debt-receivable, liquidity and asset-resource concepts, it was seen that they turned to errors. In this sense, it is concluded that professional members should be trained and tested not only in technical and practical aspects but also in their theoretical and conceptual knowledge. Problems similar to those encountered in "general questions" also appear in "special questions". It is useful to make the warning we mentioned in the previous section here as well. Participants are expected to fully and accurately answer questions posed, especially in their fields. However, when the questions are asked at the theoretical and conceptual level, the level of knowledge shifts towards the medium. In this sense, our suggestions in this section, as in the previous section, are to organize trainings or compulsory seminars to increase theoretical and conceptual knowledge levels.